

Inriktning för GAIST

Gotland Accelererar

I Samverkan för grön Tillväxt

Innehåll

1. INNEBÖRD OCH GILTIGHETSTID	3
2. SYFTE MED GAIST	3
3. MÅL	3
4. ARBETSSÄTT	4
5. DELTAGARE.....	4
6. MÖTESFORMER	4
7. KOMMUNIKATION.....	5
8. UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING	5
BILAGOR – ARBETSHANDLINGAR	6
BILAGA 1. TIDSLINJE UTIFRÅN DELADE LÄGES- OCH BEHOVSBILDER	7
BILAGA 2: AKTIVITETSPLAN.....	9
BILAGA 3: STÅENDE MÖTESAGENDA.....	10
BILAGA 4. ARBETSGRUPPER, FORUM OCH PROJEKT SOM AVRAPPORTERAR TILL GAIST	11

1. Innebörd och giltighetstid

Denna inriktning tydliggör och fastställer samverkansforumet GAIST syfte och arbetssätt. Den har tagit fram gemensamt av oss deltagande organisationer hösten/vintern 2024/2025 och vi har kommit överens om den på GAIST möte den 10 februari 2025.

2. Syfte med GAIST

Deltagarna i GAIST konstaterar att omställningen behöver gå fortare - Europa, Sverige och Gotland behöver på kort tid genomföra en omställning till ett fossilfritt energisystem. Drivkrafter bakom detta är:

- minskad klimatpåverkan,
- förbättrad energiberedskap (något som blivit allt väsentligare på senare år) och
- stärkt näringslivsutveckling.

Vi ser ett behov av att *Gotland Accelererar I Samverkan för grön Tillväxt*. Det krävs samordning och samverkan mellan myndigheter, organisationer och näringsliv för att omställningen och industriomställningen på Gotland ska gå fortare och vara ändamålsenlig utifrån Gotland och Sveriges bästa. Som särskilda behov att samverka kring lyfts:

- tillräcklig energiöverföring i tid utifrån samhällets behov (se tidslinje i bilaga 3)
- ny energiproduktion och
- fossilfri energianvändning för grön omställningen, vilket inkluderar både användning, energieffektivisering och olika typer av flexibilitet så som lagring.

I det arbetet identifieras flera saker som viktiga, så som processer för att möjliggöra för samexistens, öka förståelse, acceptans och lokalt engagemang, tillståndprocesser, effektivare, flexibla och robusta energisystem samt att möjliggöra regional energiplanering.

GAIST bidrar på så sätt till genomförandet av den regionala utvecklingsstrategin, Vårt Gotland 2040, samt länets energi- och klimatstrategi, Tillsammans mot 2030 – med sikte på 2045 (under revidering).

3. Mål

Genom mötena i GAIST är målsättningen att vi ska möjliggöra den hastighet som energiomställningen och industriomställningen kräver och se till hur utvecklingen blir ändamålsenlig utifrån Gotland och Sveriges bästa.

4. Arbetssätt

För att GAIST som samverkansforum ska bidra till acceleration ser vi att en gemensam syn på arbetssätt inom gruppen är viktigt. Vi avser därför tillsammans bidra till följande.

Utveckla ett gott samarbete. Utveckla en så kallad "GAIST-anda", dvs. viljan att samarbeta, samt att var och en bidrar till möjliggörande bland annat genom att "utmana gamla sanningar".

Dela målbilder med varandra. Målbilder bidrar till att hålla ihop samarbetet. Befintliga regionala strategier och tidslinjen (bilaga 1) är viktiga pusselbitar i detta.

Öka förståelsen för utmaningarna. Skapa en gemensam bild av vad utmaningarna ligger i och öka förståelsen för dessa.

Arbeta med helhetsperspektiv. Analysera påverkan på helheten och hur utvecklingen kan bli bättre sett till Gotland och hela Sverige/utveckla förståelse för helheten och se till vad som är bäst för Gotland och Sverige

Skapa framdrift. Bidra till att "bygga upp en verkstad" genom att identifiera frågor som behöver framflyttning/hinderröjning och förflytta positioner mellan möten bland annat genom förmågan att bemanna upp inom gemensamma frågor med resurser och kompetenser för att lyckas med hastigheten.

Fungera som en referensgrupp för övergripande planering och i särskilda frågor, samt förankra genomförande av regionala strategidokument inom energiplanering.

Kommunicera helhetsbilden externt om Gotlands behov kopplat till energiomställning. Vara transparenta och genom att, vid behov och när det är lämpligt, kommunicera gemensamt kan vi bidra till förståelse och acceptans.

4.1 Avgränsning

Inom GAIST diskuteras bara öppen information. Frågor med sekretess diskuteras i särskilda forum.

5. Deltagare

Vi som är deltagare i GAIST initialt: Länsstyrelsen i Gotlands län, Energimyndigheten, Svenska kraftnät, Försvarsmakten (Gotlands regemente och Högkvarteret), Uppsala universitet Campus Gotland, Vattenfall och Vattenfall eldistribution, Region Gotland, GEAB och Gotlands Elnät AB, Tillväxt Gotland, LRF Gotland, Heidelberg Materials, Gotlandsbolaget/Destination Gotland, Nordkalk/KPAB, OX2 och Hexicon. Eventuella justeringar av deltagare kan ske längs vägen.

6. Mötesformer

GAIST består av representanter från statliga myndigheter, Region Gotland, näringsliv,

energi- och elnätbolag, intresseorganisationer som är möjliggörare för att accelerera energiomställningen. Forumet sammankallas av Länsstyrelsen i Gotlands län och leds av ordförande som är landshövdingen, eller av vice ordförande regionstyrelsens ordförande. GAIST sammanträder löpande, två till tre gånger per år eller utifrån behov. Deltagare utser själva sina representanter, vilka sitter på strategisk nivå i sina respektive organisationer.

Framdrift mellan mötena, kring de frågor som identifieras i GAIST, avses ske genom bilaterala möten, bemanning inom gemensamma frågor och processer, rekommendationer till befintliga forum/projekt eller bildandet av specifika arbetsgrupper. GAIST verkar för att bemanna upp inom gemensamma frågor med resurser och kompetenser för att lyckas med hastigheten.

En beredningsgrupp för GAIST förbereder mötena, för minnesanteckningar samt följer driften mellan mötena. Beredningsgruppen består av representant för länsstyrelsen och Region Gotland.

6.1 Spelregler

För utvecklad samverkan kommer vi som deltar i GAIST:

- i diskussionerna lyfta oss över vår egen organisation och se till helheten – vad som är bäst för Gotland och Sverige,
- verka för kontinuitet i gruppen för att bygga upp förtroende och nätverk,
- förbereda inför mötena och vara noggranna med förankringen, exempelvis genom att material delas och bearbetas inom respektive organisation inför mötena,
- utifrån en gemensam läges- och behovsbild inklusive tidslinje (se bilaga 4) utveckla en aktivitetsplan samt identifiera vilka områden/delar respektive organisation ska delta i.

7. Kommunikation

Alla aktörer kommunicerar utifrån sina egna uppdrag och behov. Samarbetet inom GAIST kan gärna lyftas som en möjliggörare där det är lämpligt. Gemensam kommunikation från GAIST görs vid behov och endast efter föregående gemensamt beslut. Vi kommunicerar alltså inte i samverkansforumets namn om det inte är avstämt. Länsstyrelsen och Region Gotland ansvarar gemensamt för kommunikationsinsatserna kopplat till samverkansforumet.

8. Uppföljning och utvärdering

Genomförda åtgärder och vad som uppnåtts sammanställs årligen. GAIST, och innehållet i denna inriktning, utvärderas årligen med start hösten 2025. Beredningsgruppen ansvarar.

Bilagor – Arbetshandlingar

Arbetshandlingarna för GAIST uppdateras löpande vid behov i samband med möten inom GAIST. I skrivandets stund består bilagorna av:

1. Tidslinje utifrån delade läges- och behovsbilder (uppdateras löpande)
2. Aktivitetsplan för GAIST (uppdateras löpande)
3. Mötesagenda för GAIST (justeras vid behov)
4. Befintliga forum, projekt och arbetsgrupper som rapporterar till GAIST.

Bilaga 1. Tidslinje utifrån delade läges- och behovsbilder

Sammanställning av åtgärder och initiativ från aktörer med intresse på/kring Gotland. Tidslinjen är ett arbetsmaterial inom GAIST och uppdateras löpande.

	Energidistribution			Fossilfri energianvändning			Energiproduktion		
	Stamnät mellan fastlandet och Gotland	Elnät på Gotland	El- vätgas överföring Östersjön	El	Elektrobränslen	Biobränslen	El	Elektrobränslen	Bioenergi
2024	Samråd t.o.m 3 december	<p><u>Kapacitet Gotland pågår:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Hemse-Näs</u> ansökan om linjekoncession inlämnad till Ei - <u>Ygne-Hemse</u> koncessionsbeviljad juli 2024 - <u>Stenkulma-Slite</u> MKB klar nov 2024 - <u>Stenkula – Västerhejde</u> samråd - <u>Stationsprojekt</u> 		<u>Förstudie Elflyg (slutredovisad)</u>	Investeringsbeslut färjor	LBG till färjetrafiken	<p>Ansökan <u>Ran</u> inlämnad till MMD</p> <p><u>Slite</u> vindkraftspark samråd</p>		
2025	Koncessionsansökan skickas in			<u>Projekt</u> för att skapa nya affärsmodeller för elflyg			<u>Solcellspark Östergarn</u> byggs (största på Gotland)		

	Energidistribution			Fossilfri energianvändning			Energiproduktion		
	<u>Stamnät mellan fastlandet och Gotland</u>	Elnät på Gotland	El- vätgas överföring Östersjön	El	Elektrobränslen	Biobränslen	El	Elektrobränslen	Bioenergi
2026				Investeringsbeslut Heidelberg Q3					
2027	Beslut från Ei								
2028	Byggstart			Elflyg på plats	Färjor multifuel på plats. Vid 100% vätgas ca 20 000 ton per år (=ca 1TWh el))				
2029									
2030	Idrifttagning			CCS Heidelberg Cement			Ran (1800 MW, 8 TWh)		
2031									
2032									
203x					Vätgasflyg på plats				
2040		Kapacitet Gotland genomfört							

Bilaga 2: Aktivitetsplan

Aktivitetsplanen är ett arbetsmaterial för GAIST och uppdateras löpande.

Höst 2024

- **GAIST 17 september (möte nr 1).** Konstituerande möte. Beslut om att starta GAIST.
- **Framtagande av gemensam inriktning för GAIST.** Utkast skickas ut för skriftliga synpunkter. Justerat utkast skickas ut för förankring. Inriktningen fastställs under GAIST (möte nr 2).
- **Mötesbokning för 2025.** Inbjudan när ny landshövding har tillträtt i november.
- **Uppstart av arbetsgrupp Elnät.** Deltagare och gruppleddare etableras. Plan för gruppens arbete de närmsta 6 månaderna.
- **Utveckling tidslinje utifrån delade läges- och behovsbilder.** Läges- och behovsbild delas på det konstituerande mötet. Utifrån detta sammanställs ett första övergripande förslag på tidslinje vilket skickas ut tillsammans med ett första utkast på Inriktning. Revidering av tidslinje och nytt utkast delas inför GAIST möte 10 feb. Tidslinjen uppdateras utifrån läges- och behovsbild på GAIST möten.

2025

- **GAIST 10 februari (möte nr 2).** Tema: Nätutbyggnad. Utveckling av aktivitetsplan vilket utgör delmål under året.
- **Kommunikationsinsats** i syfte att vara transparenta och öka förståelsen för samhällets behov av tillräcklig energiöverföring i tid. Länsstyrelsen och Region Gotland.
- **Arbetsgrupp elnät:** Fokus på arbets- och mötesprocess för nya ledningssträckor samt säkerhets- och beredskapsaspekter för elnätet.
- **Dialogmöten om samhällets energi- och elbehov inom projektet FRAMAT.** Separata möten med Försvarmakten, Region Gotland, Uppsala Universitet Campus Gotland, GEAB, Svenska Kraftnät, Heidelberg Materials, Nordkalk/KPAB, Destination Gotland/Gotlandsbolaget, LRF, Tillväxt Gotland.
- **Ta fram en handlingsplan för elektrifiering för Gotland.** Ansvarig: Länsstyrelsen
- **FRAMAT - Möjligheter för samexistens försvar och vindkraft på Gotland.** Huvudansvariga: Länsstyrelsen och Försvarmakten. Dialog med Energimyndigheten, Region Gotland, Uppsala Universitet Campus Gotland, vindkraftsaktörer.
- **GAIST datum (möte nr 3).**
- **Kommunikationsinsats** kring frågeställningar om Gotlands framtida energiförsörjning. Länsstyrelsen och Region Gotland.
- **Utvärdering av aktivitetsplanen för GAIST.** Beredningsgruppen. Presenteras på första mötet för GAIST 2026.

Bilaga 3: Stående mötesagenda

Mall för agenda som justeras vid behov.

- Återkoppling och rapportering av saker från förra mötet
- Laget runt - läges- och behovsbild inkl. tidslinje:
  - Läget i nyckel processer
  - Avrapportering från olika arbetsgrupper/forum/projekt
- Tematiskt fokus: fördjupning och diskussion utifrån problembild och hur hinderröjning kan ske.
- Diskussion om eventuell extern kommunikation från mötet
- Resultat av mötet och eventuell uppdatering aktivitetsplan

Bilaga 4. Arbetsgrupper, forum och projekt som avrapporterar till GAIST

Baserat på *Inriktningen* för GAIST ser vi att flera befintliga regionala forum och projekt arbetar med frågor knutna till GAIST. Vid behov kan också särskilda arbetsgrupper formars för framdrift inom specifika frågor. Nedanstående forum, projekt och arbetsgrupper föreslås avrapportera till GAIST för att bidra till läges- och behovsbilden samt framdrift mellan mötena. Listan är ett arbetsmaterial inom GAIST som uppdateras löpande.

- **Regional Energiplanering:** GEAB (Nätutvecklingsplan), Region Gotland (Regionala utvecklingsstrategin med genomförandeprogram, Översiktsplan, Energiplan), Länsstyrelsen (Energi- och klimatstrategi, Handlingsplan för elektrifiering).
- **Projektet FRAMAT – Framtida energisystem utifrån samhällets behov.** Fokus energiplanering, robusthet, produktion och samexistens. Sept 2024 – dec 2026. Länsstyrelsen är projektägare. Finansiering från Energimyndigheten. Deltar: Energimyndigheten, Forsvarsmakten, Region Gotland, GENAB, Uppsala Universitet Campus Gotland. Dialog avses även föras med bl.a Svenska kraftnät, MSB, näringslivsaktörer och intresseorganisationer.
- **Beredskapsgrupp Energi.** Sammankallas av länsstyrelsen. Deltar: Region Gotland, GEAB, Forsvarsmakten, Energimyndigheten och Polisen.
- **Energiö Gotland.** Fokus på ökad produktion och avsättning. Region Gotland projektägare.
  - *Arbetsgrupp elnät.* Fokus bra tillståndprocesser.
- **Förstudie,** med fokus på redundans i energisystem med stor andel förnyelsebart och vätgaslagring med Gotland som fallstudie. Uppsala Universitet Campus Gotland är projektägare, med finansiering från Swedish Wind Centre. Deltar gör FOI, GEAB och Region Gotland.

